

согласно кейнсианских подходам при регулировании сбалансированности финансовых ресурсов государства используется функциональная концепция государственных финансов и концепция циклично сбалансированного бюджета. Согласно их положениям дефициту бюджета отводится роль функционального регулятора макроэкономических процессов, а сама цель полной сбалансированности бюджета даже не ставится;

возможны периодические колебания дефицита бюджета и государственного долга в рамках экономического цикла, причем на стадии экономического спада они могут увеличиваться, а на стадии роста уменьшаться. Таким образом, должна иметь место обратная функциональная зависимость между показателями дефицита бюджета и экономического роста;

встроенные стабилизаторы, позволяют оперативно и с меньшими затратами реализовывать политику макроэкономического регулирования, при этом оказывая непосредственное воздействие на формирование и использование финансовых ресурсов государства.

Литература

1. Манків Г. Макроекономіка / Г. Манків. – К.: Основи, 2000. – 588 с.
2. Воронин А. Современный взгляд на кейнсианскую модель экономического цикла / А. Воронин, В. Вовк // Экономика Украины. – 2009. – №3. – С. 58–64.
3. Геєц В. Экономические начала правового регулирования хозяйственных отношений цикла / В. Геєц, А. Гриценко // Экономика Украины. – 2008. – № 5. – С. 4–18.
4. Наливайченко С.П. Еволюція теорії державного програмування економіки сучасного капіталізму // Вчені записки КНЕУ.- вип. 2 / К.: КНЕУ, 1999, - 212 с., - С. 158 – 162.
5. Савченко А.Г. Макроекономіка: підруч. / А.Г. Савченко. – К.: КНЕУ, 2005. – 441 с.
6. Экономикс: принципы, проблемы и политика / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю. - М.: ИНФРА-М, 2003. — XXXVI, 972 с.
7. Симоненко В. Административное регулирование – важнейший фактор реформ / В. Симоненко // Экономика Украины. – 2010. – № 10. – С. 4–14.
8. Базилевич В. Макроекономіка / В. Базилевич, К. Базилевич, Л. Баластрик. – К.: Знання, 2004. – 828 с.

336.71

*Кондрашова Г.П., к.е.н., доцент,
КЕІ ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»*

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ БАНКІВСЬКОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Уряд України та її Національний банк в умовах фінансової кризи 2009 року прийняли до практичної реалізації низку заходів щодо покращення умов функціонування банківської системи країни (підтримка рівня ліквідності банків, ліквідація неспроможних банківських установ, зниження ставки НБУ, викуп банківських установ державою та ін.). Як же банківський сектор економіки країни відреагував на ці заходи Уряду та НБУ?

Метою статті є проведення аналізу діяльності комерційних банків України після проходження країною піку фінансової кризи (за 9 місяців 2010 року), визначення основних тенденцій розвитку за цей термін платіжних систем України, діяльності банків на ринку платіжних карток тощо.

За станом на 1 листопада 2010 року ліцензію Національного банку України на здійснення банківських операцій мали 176 банків, в тому числі: 175 банків (99,4% від загальної кількості банків, що мають ліцензію) – акціонерні товариства (з них 17 банків або 9,6%) – відкриті акціонерні товариства, 1 банк (0,6%) – закрите акціонерне товариство, 157 банків (89,2%) – публічні, 1 банк (0,6%) – товариство з обмеженою відповідальністю. У стані ліквідації перебуває 18 банків, з них 17 банків ліквідуються за рішенням НБУ, 1 – за рішенням господарських (арбітражних) судів. За станом на 01.11.2010 року власний капітал банків склав 135,7 млрд. грн., або 14,6% пасивів банків.

Власний капітал банків має таку структуру. Сплатений зареєстрований статутний капітал складає 103,5% від капіталу; дивіденди, що спрямовані на збільшення статутного капіталу - 0,2%; емісійні різниці – 5,4%; загальні резерви та фонди банків – 9,4%; результати минулих років – (-18,3%); результати звітного року, що очікують затвердження – (-3,3%); результати поточного року – (-5,3%); результат переоцінки основних засобів, нематеріальних активів, цінних паперів у портфелі банку на продаж та інвестицій в асоційовані компанії – 8,4%.

Зобов'язання банків за станом на 01.11.2010 року становили 795,4 млрд. грн.. Основними складовими зобов'язань на 01.11.2010 року були: кошти фізичних осіб – 260,0 млрд. грн., або 32,7% від зобов'язань, строкові вклади (депозити інших банків та кредити, що отримані від інших банків, - 166,3 млрд. грн., або 20,9%, кошти суб'єктів господарювання – 1431,8 млрд. грн., або 17,8%.

Банки мають таку структуру коштів населення з точки зору строковості. Строкові кошти складають 198,0 млрд. грн., або 76,2% від загальної суми коштів населення, а кошти на вимогу – 62,0 млрд. грн., або 23,8%. За станом на 01.11.2010 року активи банків становили 932,0 млрд. грн., загальні активи – 1077,6 млрд. грн.

Банки мають таку структуру загальних активів. Готівкові кошти, банківські метали та кошти НБУ – 5,2% від суми загальних активів, залишки коштів на коррахунках, що відкриті в інших банках – 5,5%, кредитні операції – 69,6%, вкладення в цінні папери – 7,1%, дебіторська заборгованість – 2,6%, основні засоби та нематеріальні активи - 3,8%, нараховані доходи до отримання – 4,6%, інші активи – 1,6% [1]. Доходи банків порівняно з відповідним періодом 2009 року скоротилися на 6,6% і склали 112,0 млн. грн. Витрати банків скоротилися на 14,5% і склали 122,6 млрд. грн. Від'ємний фінансовий результат по системі банків на 01.11.2010 року склав 10,6 млрд. грн.. За станом на 01.11.2009 року обсяг збитків по системі банків становив 23,6 млрд. грн.. За аналізує мий термін склалась така структура доходів і витрат банків (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Структура доходів і витрат банків за станом на 01.11.2010 року, тис. грн.

№ п/п	Показники	Сума	%
1	Доходи	112042363	100,0
1.1.	процентні доходи	94158255	84,0
1.2.	комісійні доходи	12180630	10,9
1.3.	Результат від торговельних операцій	1857587	1,7
1.4.	інші операційні доходи	3349851	3,0
1.5.	інші доходи	384943	0,3
1.6.	повернення списаних активів	111097	0,1
2.	Витрати	122684209	100,0
2.1.	процентні витрати	51533541	42,0
2.2.	комісійні витрати	2152369	1,7
2.3.	інші операційні витрати	6088961	5,0
2.4.	загальні адміністративні витрати	22980552	18,7
2.5.	відрахування в резерви	40084005	32,7
2.6.	податок на прибуток	-155219	-0,1
3.	Чистий прибуток (збиток)	-10641846	X

За станом на 1 жовтня 2010 року 140 банків (79% від загальної кількості) були членами внутрішньодержавних і міжнародних карткових платіжних систем та здійснювали емісію і еквайрінг платіжних карток. Загальна кількість платіжних карток, термін дії яких не закінчився, становила понад 45885 тис. штук, з них кількість платіжних карток, за якими була здійснена хоча б одна транзакція за дев'ять місяців 2010 року – 28822 тис. штук. За дев'ять місяців 2010 року кількість банкоматів, що обслуговували держателів платіжних карток, збільшилась на 982 одиниці та становила 29920 одиниць, з них з функцією: внесення готівки на 633 до 2016 одиниць; видачі готівки на 90 до 25668 одиниць; внесення та видачі готівки – 192 до 1657 одиниць; переказу коштів – 67 до 579 одиниць.

За той же термін часу кількість платіжних терміналів збільшилась на 3634 одиниці і становила 106697 одиниць, з них кількість торговельних терміналів збільшилась на 4685 одиниць до 79195 одиниць, а кількість банківських терміналів зменшилась на 1051 одиницю до 27502 одиниці.

За дев'ять місяців 2010 року кількість імпринтерів зменшилась на 60956 одиниць до 12049 одиниць та банківських – на 9804 одиниць до 3713 одиниць.

Порівняно з дев'ятьма місяцями 2009 року кількість операцій із застосуванням платіжних карток, емітованих українськими банками, за дев'ять місяців 2010 року збільшилась на 63146 тис. і становила 495911 тис., при цьому сума операцій зросла на 63187 млн. грн. і становила 315927 млн. грн., у тому числі обсяг операцій з отримання готівки за дев'ять місяців 2010 року збільшився на 55631 млн. грн., порівняно з аналогічним періодом 2009 року, і становив понад 295680 млн. грн., а безготівкових платежів – на 7559 млн. грн. і становив майже 20247 млн. грн.

За обсягом операцій, які здійснювалися за платіжними картками, емітованими українськими банками, протягом дев'яти місяців 2010 року було здійснено у власній мережі банку-емітента – 92,01%; у мережі інших банків-резидентів – 5,75%; у мережі банків-нерезидентів – 2,24%.

Протягом дев'яти місяців 2010 року середній оборот за однією платіжною картою порівняно з аналогічним періодом 2009 року збільшився на 3487,77 грн. та становив 10907,86 грн. [3].

За станом на 01.11.2010 року членами (учасниками) Національної системи масових електронних платежів (НСМЕП) є 62 установи, з них: 55 банків (включаючи Національний банк України) та 7 небанківських установ. За даними Головного процесингового центру НСМЕП на 01.11.2010 року банками-членами емітовано майже 2, 85 млн. карток, встановлено понад 5,9 тис. терміналів, наростаючі обороти НСМЕП складають понад 118 млрд. грн.[3].

За жовтень 2010 року в системі електронних платежів (СЕП) Національного банку України оброблено 29592 тисячі початкових платежів та електронних розрахункових повідомлень на суму 735053 млн. грн., з них: 29409 тис. штук у файловому режимі на суму 668643 млн. грн., або , відповідно, 99,3% та 91,0% від загальної кількості та суми оброблених документів; 26 тис. штук у режимі реального часу на суму 66410 млн. грн., або відповідно 0,1% та 9,0% від загальної кількості оброблених документів та суми платежів; 157 тис. електронних розрахункових повідомлень, або відповідно 0,6% від загальної кількості оброблених документів.

Середньодобовий коефіцієнт обігу коштів за рахунками учасників системи становив 1,25.

За станом на 1 листопада 2010 року загальна кількість учасників СЕП становила 1036 установ, із них: 177 - банки України; 794 - філії банків України; 28 - органи Державного казначейства України; 37 - установи Національного банку України. Послугами СЕП у режимі реального часу в жовтні місяці 2010 року скористалися 363 установи, або 35% від загальної кількості учасників СЕП.

За станом на 01.11.2010 року на території України функціонували 22 міжнародні системи переказу коштів між фізичними особами без відкриття рахунку, створені небрезидентами. Учасниками таких систем є більше 150 банків України, АТ «Українська фінансова група» та національний оператор поштового зв'язку УДППЗ «Укрпошта».

Загальна сума переказів, що надійшли в Україну у 3 кварталі 2010 року, становили 720 млн. доларів США в еквіваленті, що на 16% більше, ніж у 3 кварталі 2009 року.

Найбільші обсяги коштів переказано в Україну з використанням міжнародних систем переказу коштів: Western Union (США) - 41%; «Юнистрим» (Росія) - 13,5%; MoneyGram (США) - 9,5%; Migom (Росія) - 8,5%; CONTACT (Росія) - 7,0%. За допомогою інших 17 міжнародних систем переказу в Україну надійшло 20,5% від загальної суми коштів [4].

Ситуація на грошово-кредитному ринку у жовтні 2010 року була стабільною та прогнозованою і характеризувалася продовженням позитивних тенденцій до розширення ресурсної бази банків.

Загальний обсяг депозитів у жовтні збільшився на 1,8% (з початку 2010 року – на 22,0%) – до 400,0 млрд. грн.. Як і раніше, більш високі темпи зростання демонстрували кошти в національній валюті, обсяг яких за місяць збільшився на 2,0% (з початку року – на 32,2%), тоді як в іноземній валюті – на 1,6% (з початку року – на 10,7%).

Одночасно відбулося покращення строкової структури депозитів. Частка довгострокових депозитів у загальному їх обсязі упродовж жовтня 2010 року збільшилася з 28,9% до 29,8% (на початок року становила 24,4%).

Кошти юридичних осіб у жовтні продовжували зростати більшими темпами (на 2,7% порівняно із депозитами населення (1,3%). На динаміку коштів юридичних осіб упродовж останніх двох місяців позитивно вплинуло виконання державою зобов'язань із погашенням заборгованості з ПДВ, яке було здійснене шляхом випуску державних цінних паперів. Реалізуючи на ринку ці цінні папери, суб'єкти господарювання отримували на свої рахунки в банках ліквідні кошти.

Позитивна динаміка депозитів визначала динаміку грошової маси, обсяг якої у жовтні збільшився на 1,4% (з початку 2010 року – на 18,3%) – до 576,6 млрд. грн.

Обсяг іншої складової грошової маси – готівка поза банків – у жовтні збільшився лише на 0,2% (з початку 2010 року – на 11,6%) – до 175,2 млрд. грн. Питома вага готівки в структурі грошової маси упродовж жовтня зменшилася з 30,7% до 30,4% (на початку 2010 року цей показник становив 32,2%) [5]. Монетарна база у жовтні 2010 року збільшилась на 2,2% (з початку року – на 13,6%) – до 221,6 млрд. грн. Головним чинником зростання монетарної жовтні 2010 року було збільшення обсягів коррахунків банків на 15,0% (з початку року – на 27,6%) – до 22,2 млрд. грн.. Утім, таке номінальне зростання обсягів коррахунків банків за жовтень місяць 2010 року не створювало монетарних ризиків стабільності грошової одиниці країни, оскільки їх середньоденне значення в цьому місяці зменшилося до 22,9 млрд. грн.. порівняно із 24,0 млрд. грн. у вересні 2010 року.

На стан ліквідності банків продовжувала чинити вплив динаміка бюджетних коштів. Обсяг коштів Уряду в національній валюті на рахунках у Національному банку України у жовтні 2010 року знизився з 8,8 млрд. грн. до 2,0 млрд. грн., і лише в останній день місяця він збільшився до 5, 8 млрд. грн. [5]. З метою забезпечення рівноваги на грошово-кредитному ринку Національний банк України продовжував здійснювати операції з адсорбування надлишкової ліквідності. Протягом жовтня місяця 2010 року обсяг операцій з мобілізації коштів банків становив 13,4 млрд. грн.. (з початку року – 229,9 млрд. грн.). У той час обсяг операцій з рефінансування становив лише 62,0 млн. грн.. (з початку 2010 року – 4,6 млрд. грн.). Увесь обсяг підтримки ліквідності у жовтні був наданий через проведення операцій прямого репо (табл. 2) [5].

Таблиця 2

Підтримка НБУ ліквідності банків за жовтень 2010 року

Інструменти рефінансування	Сума, млн. грн.	Кількість банків
Загальний обсяг рефінансування за період, з нього:	62,00	1
Операції репо	62,00	1

Середньозважена процентна ставка за мобілізаційними операціями у жовтні місяці 2010 року становила 1,17% річних. Операції з купівлі-продажу державних облігацій України (у тому числі через механізм їх двостороннього котирування) у жовтні місяці 2010 року Національним банком України не здійснювалися. На динаміці вартості депозитів позначилося зменшення зацікавленості банків у залученні додаткових коштів в умовах повільного зростання попиту на кредити. Збільшення залишків кредитних вкладень у жовтні 2010 року відбулося за рахунок позик юридичним особам – на 1,2% за рахунок зростання залишків за кредитами як в національній, так і в іноземній валюті. Обсяг кредитів населенню у жовтні 2010 року зменшився на 0,6%, що відбулося за рахунок зменшення на 1,3% позик в іноземній валюті, тоді як кредити в національній валюті збільшилися на 1,0% [5]. Усього з початку 2010 року Міністерство фінансів України здійснило розміщення ОВДП (з урахуванням ОВДП, що випущені для ре капіталізації банків і погашення простроченої бюджетної заборгованості з податку на додану вартість) на загальну суму 60652,9 млн. грн.

Середньозважена дохідність ОВДП за результатами проведення аукціонів з їх первинного розміщення у жовтні 2010 року становила 7,9% річних (з початку року – 12,88% річних). Середньозважена дохідність ОВДП з урахуванням ОВДП, випущених для ре капіталізації банків і погашення простроченої заборгованості з податку на додану вартість, з початку 2010 року становила 10,52%. Погашення та сплата доходу за ОВДП здійснювалися своєчасно і в повному обсязі, який з початку 2010 року становив 25460,1 млн. грн., у тому числі основний борг - 16667,1 млн. грн., сплата доходу – 8793,0 млн. грн. [5].

Основні показники, що характеризують стан грошово-кредитного ринку України за січень-жовтень 2010 року, наведені у табл. 3 [5].

Таблиця 3

Основні показники, що характеризують стан грошово-кредитного ринку України за січень-жовтень 2010 року

Основні показники	За станом на			Зміни:			
				за жовтень 2010 р.		за 2010 р.	
	1.1.10р.	1.10.10р.	1.11.10р.	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Монетарна база	194965	216727	221564	4837,3	102,2	26598,6	113,6
Грошова маса –всього	487298	568810	576600	7789,6	101,4	89301,5	118,3
в т.ч. готівка	157029	174814	175224	409,8	100,2	18194,4	111,6
Корраунки	17413	19316	22217	2901,2	115,0	4804,2	127,6
Депозити –всього	327743	392933	400009	7076,3	101,8	72266,8	122,0
Кредити в економіку	717540	720427	725174	4747,0	100,7	7634,7	101,1
Рівень монетизації	55,0	48,8	49,1	-	0,3	-	-5,9
Інтегральна процентна ставка по кредитам	17,3	12,4	12,2	-	-0,2	-	-5,1
Інтегральна процентна ставка по депозитам	11,9	7,7	7,3	-	-0,4	-	-4,6

Проведений аналіз діяльності комерційних банків України на ринку фінансових послуг за дев'ять місяців 2010 року свідчить про вихід банківських установ із стану глибокої кризи завдяки практичній реалізації заходів уряду та НБУ щодо покращення умов функціонування комерційних банків України: ростуть перелік та обсяги банківських послуг, скорочуються витрати банків,

оптимізуються процентні ставки банків по депозитним та кредитним операціям, поступово зростають доходи та підвищується їх ділова активність.

Література

1. Попередні підсумки діяльності банків України на 01.11.2010 (за даними щоденного балансу). [Електронний ресурс]. Сайт НБУ. - Режим доступу: http://pr.bank.gov.ua/Publication/bank_sup/Results/2010/01112010.
2. Доходи та витрати банків України за 10 місяців 2010 року. [Електронний ресурс]. Сайт НБУ. - Режим доступу: http://pr.bank.gov.ua/Publication/bank_sup/Rof_char_banrs/01112010.pdf
3. Підсумки діяльності банків України на ринку платіжних карток за дев'ять місяців 2010 року. [Електронний ресурс]. Сайт НБУ. Режим доступу: www.bahk.gov.ua
4. Основні тенденції і найважливіші події розвитку платіжних систем України. [Електронний ресурс]. 2010. Сайт НБУ. - Режим доступу: www.bahk.gov.ua
5. Оперативна інформація про стан грошово-кредитного ринку у жовтні 2010 року. [Електронний ресурс]. Сайт НБУ. - Режим доступу: www.bahk.gov.ua

Рецензент докт. екон. наук, професор С.П. Наливайченко

332.834

Левчинський Д.Л., к.т.н.,
ДВНЗ «Придніпровська державна академія будівництва та архітектури»

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ЕФЕКТІВ ПРИ ДЕРЖАВНОМУ РЕГУЛЮВАННІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ВІДТВОРЕННЯ ЖИТЛОВОГО ФОНДУ

Більшість науковців зупиняються на думці, що економічний ефект від здійснення відтворення житлового фонду є беззаперечним. В той же час, більш вагомим, значимим є оцінка ефективності інвестиційного процесу відтворення з точки зору дотримання балансу інтересів учасників інвестиційно-відтворювального процесу [1, с. 41]. Тому остання частина проведеного опитування була присвячена саме виявленню прогнозованої зміни задоволеності від здійснення інвестиційно-відтворювального процесу можливих його учасників. Результати опитування наведені нижче. Як бачимо з даних нижченаведених таблиць, думки населення, бізнесу та владних структур щодо основних напрямків задоволення (економічному, соціальному та екологічному) досить різняться.

У зв'язку з цим першочерговим у забезпеченні стабільного розвитку житлового сектора економіки є створення ефективного механізму взаємодії відтворення житла із загальним макроекономічним і соціальним розвитком. Місце, роль і значення житлової сфери для розвитку країни обумовлює необхідність віднесення проблеми державного регулювання процесу відтворення житла до рангу найважливіших теоретичних досліджень.

Метою статті є аналіз основних ефектів та оцінка ефективності інвестиційного процесу відтворення з точки зору дотримання балансу інтересів учасників інвестиційно-відтворювального процесу.

Розрахунок різних видів ефектів здійснюється як визначення очікуваного приросту задоволення даного суб'єкта процесу інвестування у відтворення житлового фонду [2, с. 16]:

1. Економічний ефект:

$$E_{ек} = \sum_{i=1}^n (B_{ЕП_{1i}} \cdot B_{ЕП_{1i}}) - \sum_{i=1}^n (B_{ЕП_{0i}} \cdot B_{ЕП_{1i}}) \quad (1)$$

де $B_{ЕП_{1i}}$, $B_{ЕП_{0i}}$ - бальна оцінка задоволеності рівнем і-го економічного показника після та до участі даного суб'єкта в процесі інвестування у відтворення ЖФ;

$B_{ЕП_{1i}}$ - вагомість для даного суб'єкта і-го економічного показника.

2. Соціальний ефект:

$$E_{соц} = \sum_{i=1}^n (B_{СП_{1i}} \cdot B_{СП_{1i}}) - \sum_{i=1}^n (B_{СП_{0i}} \cdot B_{СП_{1i}}) \quad (2)$$

де $B_{СП_{1i}}$, $B_{СП_{0i}}$ - бальна оцінка задоволеності рівнем і-го соціального показника після та до участі даного суб'єкта в процесі інвестування у відтворення ЖФ;

$B_{СП_{1i}}$ - вагомість для даного суб'єкта і-го соціального показника.

3. Екологічний ефект: